

Streszczenie (s. 165-166) i jego odpowiednik w języku angielskim – *Summary* (s. 167-168) syntetycznie podaje główne myśli i wnioski zaprezentowane w książce. *Indeks osobowy* (s. 169-172) wskazuje na blisko 170 imion i nazwisk obecnych w dziele.

Sumując, stwierdzić należy, że autor rozróżnia sąd prawniczy oraz logiczny. Nie skupia się jakkolwiek na nich, lecz zatrzymuje się przy sądzie kolejnym – egzystencjalnym. Tak określa sąd nad człowiekiem podejmowany przez drugą osobę. Sąd taki generuje po prostu jej kontestację. W konsekwencji tego osoba osądzana ulega degradacji. Nie jest to wszakże degradacja ontyczna. Sądzący nie zmienia bowiem struktury bytu sądzzonego, ale może go „odsądzić od czci i wiary”. To w oczach sędziego niesprawiedliwego (który zapomniał o tym, że każdy człowiek ma wartość niezbywalną jako byt suwerenny, wolny, stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo) osądzony jest zdegradowany – poniżony, a nawet odarty z niezbywalnej godności.

Sąd egzystencjalny rodzi się w sercu sądzącego – sędziego. Serce w języku biblijnym stanowi centrum człowieczeństwa. Jest ono – jak podkreśla Edward Fiała – „rdzeniem ludzkiej egzystencji”. W nim podejmowane są decyzje, które zawsze mają wymiar aksjologiczny. To nie sentencja wypowiedziana przez danego człowieka o innym człowieku jest tu najważniejsza. Ona stanowi wyraz tego, co zadecydowało serce, które właśnie – jako *forum internum* – jest źródłem degradacji drugiego.

Eugeniusz Sakowicz, Warszawa

Eugeniusz SAKOWICZ, Wanda ZAGÓRSKA (red.), *Świadek wiary i miłosierdzia. Ks. prof. Tadeusz Dajczer (1931-2009)*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2019, ss. 238 + 32 ilustr.

Ksiądz prof. Tadeusz Dajczer to szczególny kapłan oraz człowiek nauki. Żył ewangeliczną wiarą, pozwalającą mu angażować się w duchową postługę innym ludziom. Był cenionym kierownikiem duchowym, zarówno dla kapłanów i sióstr zakonnych, jak też osób świeckich. Miał naturalny dar wrażliwości i empatii. Zgłębiał prawdę o Bogu i człowieku we wszystkich

jej wymiarach. Nie ograniczał się do szukania odpowiedzi na pytania egzystencjalne człowieka, ale pragnął ukazać fenomen duchowości. Pozostawił trwałe ślady w tych, którzy mieli z nim kontakt. Uważał kierownictwo duchowe za formę posługi kapłana wobec wierzącego, mającego konkretną historię, żyjącego w określonym miejscu i czasie. Dla wielu ludzi był i jest człowiekiem życia wewnętrznego, zgłębiającym fenomen wiary oraz tajemnicę Eucharystii. Świadczą o tym jego pisma duchowe. W swoim życiu dostrzegał działanie miłości miłosiernej Boga. Uczył innych ludzi, jak odczytywać własne życie z tej perspektywy. Dawał żywe świadectwo miłosierdzia Bożego wobec osób, które spotykał na swej drodze. Głosił miłość Boga względem każdego człowieka. Odkrywał oraz kontemlował miłosierdzie Jezusa obecnego w Eucharystii.

Spuścizna naukowa i duchowa ks. T. Dajczera zasługuje nie tylko na upowszechnianie, ale też wymaga zgłębiania. Wyrazem takiej postawy jest niniejsza książka. Publikacja składa się z biogramu ks. prof. dr. hab. Tadeusza Dajczera, trzech części poprzedzonych wprowadzeniami i zakończonych świadectwami. Zawiera również zdjęcia z wystawy, obejmujące dzieła ks. T. Dajczera oraz wspólnotę Ruchu Rodzin Nazaretańskich w Białymstoku.

Pierwsza część ukazuje ks. T. Dajczera jako mądrego przewodnika w drodze do prawdy. Zaproponował on konkretną drogę, która przybliży do Boga, kieruje ku innym ludziom i pozwala człowiekowi zrozumieć siebie samego. Mówią o tym artykuły: *Chrześcijaństwo w myśli ks. prof. Tadeusza Dajczera* (Leonard F i c), *Ksiądz profesora Tadeusza Dajczera rozumienie teologii religii* (Eugeniusz S a k o w i c z), *Metoda i język pism duchowych ks. prof. Tadeusza Dajczera* (Bolesław S z e w c), *Metafizyka relacji w pismach ks. prof. Tadeusza Dajczera* (Paweł M a z a n k a). Zwięźczenie stanowi świadectwo *Duchowość eucharystyczna ks. prof. Tadeusza Dajczera i odnowa duchowa w parafii* (Hans Georg M ü l l e r).

Druga część prezentuje ks. T. Dajczera jako nauczyciela i świadka wiary. Miał on bogatą osobowość, świadcząca o głębokich relacjach z Bogiem. Dostrzegał problemy dzisiejszych czasów, zwłaszcza rozpad rodziny, a także dylematy współczesnego człowieka. Zagadnienia te omawiają teksty: *Jak odczytywać pisma ks. Tadeusza Dajczera? Wskazówki metodologiczne* (Bolesław S z e w c), *Personalistyczny wymiar relacji spotkania. Doświadczenie ks. Tadeusza Dajczera* (Bogumił G a c k a), *Ksiądz profesora Tadeusza Dajczera kierownictwo duchowe* (Dariusz G r e l e c k i), *Ksiądz Tadeusza Dajczera nauka i świadectwo krzyża* (Eugeniusz S a k o w i c z).

W podsumowaniu znajdują się dwa świadectwa: *Duchowość kapłana według ks. Tadeusza Dajczera* (Leonard F i c), *Fenomenolog religii. Wywiad z ks. dr. Rafałem Markowskim*.

Trzecia część książki mówi o ks. T. Dajczere jako świadku miłosierdzia. Jego osoba i pisma służą przezwyciężaniu trudności w wierze. Wskazują drogę do Boga, której źródłem jest pasja wiary i Eucharystii, czyli dzielenie się własnym doświadczeniem duchowym z innymi ludźmi. Wiara zachowuje swą aktualność. Stanowi zawsze coś nowego, co wpisuje się w życie człowieka. Pozwala odkryć Jezusa Chrystusa. Zapewnia możliwość przeżycia spotkania z Nim.

Ksiądz T. Dajczera był świadkiem miłosierdzia Bożego. Okazywał je ludziom, których spotykał na swojej drodze. Uważał, że wszyscy wierzący muszą dawać prawdziwe świadectwo miłości miłosiernej. Postawa taka ma źródło w głębokiej relacji z Jezusem Chrystusem. Potrzeba do tego nadziei i odwagi. Wymiar ten poruszają artykuły: *Kościół jako wspólnota wiary* (Andrzej P r o n i e w s k i), *Chrystocentryczny wymiar wiary w ujęciu ks. Tadeusza Dajczera* (Leonard F i c), *Rozważania o wierze jako zapowiedź nowego paradygmatu teologicznego* (Bolesław S z e w c), *Rozważania o wierze pomocą na drodze rozwoju osobowego* (Justyna Anna P i ł a s i e w i c z), *Ksiądz Tadeusz Dajczera – nauczyciel drogi zawierzenia Bożemu miłosierdziu* (Dariusz K o w a l c z y k), *Rys miłosierdzia w nauczaniu ks. Tadeusza Dajczera* (Henryk C i e r e s z k o), *Od La Salette po Golgotę. Miłosierdzie Boże w dziełach ks. Tadeusza Dajczera* (Eugeniusz S a k o w i c z). Ostatnią część zamykają cztery świadectwa: *Potrzebujemy ojca* (Ashenafi Yonas A b e b e), *Był prawdziwym ojcem* (Stanisław G a n c a r e k), *Był Kościołem, którego się szuka* (Dariusz G r e l e c k i), *Rozważania o wierze drogowskazem na drodze do świętości* (Ewa i Wiesław S z c z e p a n i a k o w i e).

Książkę *Świadek wiary i miłosierdzia ks. prof. Tadeusz Dajczera (1931-2009)* trzeba uznać za dzieło szczególnej wagi. Przedstawia człowieka, który dla wielu osób był i jest autorytetem naukowym oraz duchowym. Żył Eucharystią i wierzył, że stanowi ona realną obecność Jezusa Chrystusa w świecie, konkretnym „tu i teraz”. Publikację tę warto polecić wszystkim, którzy szukają mądrego przewodnika w drodze do prawdy, naukowca, świadka wiary i miłosierdzia.

Paweł Szuppe, Warszawa